

**Onderwerp:** Aansluiting bij de JOGG-organisatie Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst en het lokaal preventieakkoord.

**Datum:** 12 oktober 2021

**Portefeuillehouder:** Jeroen Klaasse

**Afdeling:** Samenleving

**Steller:** Karen van Rossum

## **Wat is de voorgeschiedenis en de concrete aanleiding van de informatie?**

### **Voorgeschiedenis:**

Mensen met overgewicht lopen meer fysieke gezondheidsrisico's, daarnaast hebben zij vaak ook mentale problemen. De gevolgen van overgewicht en obesitas zijn niet alleen belastend voor het individu, maar ook voor de samenleving. De voorspelling is dat de zorguitgaven in de komende twintig jaar elk jaar groeien met gemiddeld 2,9% (VTV 2018). Daarmee zullen in 2040 de zorgkosten zijn verdubbeld tot 174 miljard euro. Overgewicht en obesitas bij kinderen en jongeren is een opstelsom van factoren die elkaar negatief versterken. Op deze psychologische, biologische en ongezonde omgevingsfactoren hebben kind en gezin echter beperkt invloed. Om preventief te werken aan een gezond gewicht bij kinderen en jongeren moeten we daarom de wereld waarin kinderen en jongeren leven gezonder maken. Van de Nederlandse gemeenten werkt inmiddels 40% met de lokale JOGG-aanpak, die is doorontwikkeld tot een effectieve methode. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het RIVM gevraagd om onderzoek te doen naar een mogelijk aanduidbare stijging van het aantal kinderen op gezond gewicht na de implementatie van de JOGG-aanpak, vergeleken met gemeenten waar de JOGG-aanpak niet is geïmplementeerd. Uit dit onderzoek blijkt dat in het vierde jaar na invoering van de JOGG-aanpak er een daling is (hoewel niet statistisch significant) in de prevalentie van overgewicht bij kinderen van 0-19 jaar die wonen in een JOGG-buurt, ten opzichte van kinderen die niet in een JOGG-buurt wonen. Structureel en langdurig met de JOGG-aanpak werken bewerkstelligt dus concrete verandering.

De factsheet van Gezondheidsmonitor 2020 komt helaas pas uit in november 2021. Dus voor nu richten we ons nog op de cijfers van de Gezondheidsmonitor 2016. Uit de cijfers van de Gezondheidsmonitor 2016 blijkt dat 46% van de inwoners in Diemen te zwaar is. Overgewicht komt in Diemen nagenoeg even vaak voor als de rest van de regio. Van de inwoners in Diemen voldoet 66% aan de beweegnorm. Dat betekent dat een derde van de inwoners te weinig beweegt. Verder eet maar een kwart van de volwassenen in Diemen voldoende groente en 40% voldoende fruit. Ondanks dat dit cijfers zijn waarbij we niet afwijken ten opzichte van de regio en het landelijk gemiddelde, is het wel duidelijk dat we hier nog stappen te maken hebben. In 2019 kwam de jeugdgezondheidsmonitor 2017-2018 uit. Hieruit bleek dat 21% van de jongeren in Diemen overgewicht heeft (inclusief obesitas). Deze percentages zijn hoger dan de rest van de regio. Ook kwam hieruit naar voren dat jongeren in Diemen dagelijks minder water drinken, minder vaak ontbijten en minder groenten eet dan in de rest van de regio. Met betrekking tot de beweegcijfers verschilt Diemen niet van de rest van de regio. Naar aanleiding van deze alarmerende cijfers hebben we eind 2019 contact opgenomen met JOGG. Er is toen afgesproken dat JOGG een Quickscan ging uitvoeren om te bekijken wat de meerwaarde van een JOGG aanpak voor Diemen zou kunnen zijn. Vervolgens viel de Corona in en is het onderzoek naar de meerwaarde stil komen te liggen.

### **Aanleiding:**

Omdat het lokaal preventie akkoord en het voorstel voor de JOGG-aanpak nauw met elkaar samenhangt en gelijktijdig zijn voorbereidt is dit ondergebracht in één collegevoorstel.

#### *Lokaal Preventie akkoord*

In 2018 is het Nationale Preventie Akkoord van start gegaan om de gezondheid van alle inwoners van Nederland te bevorderen. Het akkoord richt zich op de thema's roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht. De rijksoverheid heeft de gemeenten uitgenodigd om op lokaal niveau een eigen akkoord op te stellen. Op 26 juli 2021 hebben we van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een positieve beschikking ontvangen voor de uitvoering van ons lokaal preventieakkoord.

#### *JOGG-aanpak*

Naar aanleiding van een presentatie van de Jeugdgezondheidsmonitor in de transformatie commissie in september 2020, is er een motie ingediend door de VVD om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een JOGG aanpak. Daarnaast zijn de omstandigheden ten gunste veranderd. De fee voor de organisatie, welke €5.000 per jaar bedroeg is in de loop van 2020 komen te vervallen. Dit betekent dat de kosten voor de gemeenten dan alleen bestaan uit eventuele extra uren die ingehuurd moeten worden voor de regisseursfunctie. De JOGG organisatie heeft inmiddels een Quickscan uitgevoerd en deze gepresenteerd aan de portefeuillehouder op 26 augustus 2021.

### **Ligt aan de informatie een collegebesluit ten grondslag?**

Ja, datum:, 12 oktober 2021

### **Samenvatting**

#### **Lokaal Preventieakkoord**

Met het Lokaal Preventieakkoord wil de gemeente initiatieven bij elkaar brengen, door-ontwikkelen en concrete acties en samenwerkingen opstarten om de gezondheid van de inwoners van Diemen te bevorderen. Met dit lokale plan vraagt de gemeente voor drie jaar een uitvoeringsbudget voor 2021, 2022 en 2023. Specifiek richten we ons op drie preventie thema's:

- Roken: denk aan het creëren van rookvrije omgevingen, niet beginnen met roken en het helpen te stoppen met roken.
- Overgewicht: denk aan informeren over en stimuleren van gezonde voeding en bewegen en het verminderen van overgewicht.
- Alcohol: denk aan het zorgen voor verantwoord alcoholgebruik en het verminderen van overmatig alcoholgebruik.

Met het lokaal Preventieakkoord zijn er drie actielijnen geformuleerd:

1. Inzetten op netwerkvorming, kennisdeling en samenwerking
2. Gezondheidsverschillen tussen jongeren op het gebied van alcoholgebruik, roken (drugs) en overgewicht verkleinen
3. Het bevorderen van een gezonde leefklimaat door te investeren in een rookvrije omgeving, preventie en bewustwording.

#### **Wat is JOGG**

JOGG staat voor Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst (voorheen: Jongeren Op Gezond Gewicht). Het is een landelijke stichting die subsidie ontvangt van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Samen met gemeenten, landelijke partners en professionals in het hele land streven ze naar een samenleving waarin de omgeving verleidt tot gezond gedrag. De JOGG-aanpak is een lokale multidisciplinaire methode waarmee de sociale en fysieke omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder wordt gemaakt. Een omgeving waarin de gezonde keuze weer de normaalste zaak van de wereld is.

Sinds de start in 2010 is JOGG de aanjager en verbinder van een groeiend netwerk. Omdat alle verbonden partijen concreet aan het werk gaan om de leefomgeving gezonder te maken, spreekt JOGG van een werknet. Een werknet dat uitgaat van een integrale aanpak op verschillende niveaus. Op beleidsniveau (bestuurlijk/ambtelijk), uitvoerend niveau (professionals) en op wijkniveau (bewoners, ouders/verzorgers, kinderen en jongeren) werkt men aan gezondheidspreventie. Een werknet dat in de praktijk de omgeving waarin kinderen opgroeien duurzaam gezonder maakt. Het focust zich op de omgeving van het kind: thuis/ school/ de buurt/ vrije tijd/werk/ media. Deze omgevingen moeten verleiden tot consumptie van gezonde voeding, tot meer bewegen en voldoende ontspanning en slaap.

### *Kinderen en jongeren*

JOGG richt zich op alle kinderen en jongeren tussen 0 en 19 jaar. Zij zijn de volwassenen van de toekomst. Wanneer de jeugd opgroeit in een gezonde omgeving met een gezonde leefstijl wordt zij fysiek, psychisch en sociaal beter toegerust voor haar toekomst. En groeit zij op tot een gezonde generatie. Daarmee creëren we in de toekomst een vitale samenleving.

### *De JOGG Aanpak*

Gemeenten worden gestimuleerd om met de aanpak aan de slag te gaan en JOGG ondersteunt met adviseurs, coaches, experts, middelen en kennis. Vanaf de start wordt toegewerkt naar een zelfstandige uitvoering van de JOGG-aanpak door gemeenten. Daarbij is het goed om te realiseren dat het 'eindproduct' geen eindpunt is. Het 'eindproduct' is de situatie waarin doorlopend op de beste manier integraal aan een gezonde omgeving wordt gewerkt. Wanneer in de gemeente de aanpak structureel is geborgd kan de concrete ondersteuning vanuit JOGG stoppen, maar blijft de landelijke organisatie faciliteren wat betreft communicatie, monitoring, samenwerking met landelijke (bedrijf)partners of kennisdeling. Lokaal wordt vanuit de gemeente een JOGG team gevormd samen met het onderwijs, de kinderopvang, de sport, welzijn en het bedrijfsleven, vaak ondersteund door een regiocoördinator.

### *Wijze van uitvoering JOGG:*

Als de gemeente aan wil sluiten, wordt dit vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst voor drie jaar. Er moet een JOGG – regisseur worden aangesteld voor 16 uur per week. In verband met de grootte van de gemeente Diemen worden deze uren door de JOGG ingeschat op 12 uur per week. Daarnaast moet er minimaal 4 uur per week een beleidsmedewerker zich bezig houden met JOGG.

De eerste zes maanden wordt de gemeente intensief begeleid door een JOGG-coach voor het schrijven van een plan van aanpak. Hierna krijgt de gemeente een vaste JOGG- adviseur toegewezen.

Bij specifieke vragen zijn er JOGG- experts of omgevingsexperts. Advies, begeleiding, training, tools, materialen, themacampagnes en een grote kennisbank zitten in de kern van de ondersteuning door JOGG. Hier kunnen we gebruik van maken. Naast de preventieve aanpak kent JOGG ook de werkwijze Kind naar gezonder gewicht, waarmee gemeenten een structuur kunnen inrichten voor passende ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas.

Tenslotte ondersteunt JOGG ook bij het monitoren en evalueren, waarbij experts worden ingezet om de gemeente te begeleiden.

### **De verbinding van het Lokaal preventieakkoord en de JOGG- aanpak**

De JOGG aanpak richt zich binnen het preventieakkoord op het thema overgewicht. Met de JOGG aanpak wordt een verbinding gemaakt tussen preventie en een gezonde leefstijl voor alle Diemenaren. Als het gaat om het implementeren van activiteiten op het vlak van een gezonde leefstijl, wordt vaak een beroep gedaan op dezelfde personen. Bij het Lokaal Preventieakkoord wordt met een gezonde leefstijl ook bedoeld om te investeren op een rookvrije omgeving en voorlichting op het gebied van alcohol en drugsgebruik.

### **Relatie met het bestaande beleid**

Het lokaal preventieakkoord en de JOGG aanpak past binnen de Integrale beleidsnota, Sportakkoord, en Community building.

#### *- Integrale beleidsnota Sociaal Domein 2020-2023: Samen Diemen*

De kernboodschap van deze nota is "een gezond, veilig, sterk, sociaal, divers en betrokken Diemen waar alle inwoners de ruimte hebben om zichzelf te zijn.

Het is belangrijk dat kinderen gezond en veilig opgroeien en gelijke kansen hebben om zich te ontwikkelen. Een van de uitgangspunten hierbij is om preventief te werken en zo te voorkomen dat problemen gaan ontstaan. Aandacht voor het stimuleren van een gezonde leefstijl wordt als basis gezien voor gelijke kansen en een gezond leven.

Een (on)gezonde leefstijl wordt beïnvloed door talrijke factoren buiten de gezondheidssector zoals, voedingsaanbod, de publieke ruimte, huisvesting, de gezinssituatie, opleidingsniveau, de schoolomgeving of de media. Het aanpakken van een ongezonde leefstijl is vaak een complex

probleem dat alleen met een multidisciplinaire aanpak kan worden opgelost. Om deze reden is het gezondheidsbeleid ook opgenomen in de integrale beleidsnota Sociaal Domein.

- *Sportakkoord: Een sportief en actief leven voor alle Diemenaren*

De doelstelling van het sportakkoord hebben speciale aandacht voor, de jongsten, de oudsten en de mensen met een chronische aandoening. Daarvoor is er een brede samenwerking tussen professionals, een actieve betrokkenheid van ouders, en een laagdrempelig sportaanbod. De Buurtsportcoaches van de Stichting Welzijn Diemen hebben een belangrijke rol bij de uitvoering van het akkoord. De JOGG aanpak kent veel overlap met de doelen van het sportakkoord.

- *Community building*

Via community building wordt gewerkt aan het versterken van de sociale samenhang in de wijken. Hierbij wordt gewerkt vanuit gelijkwaardigheid met de inwoners zelf. Doel is om te zorgen voor verbinding van bewoners onderling; zowel binnen de wijk zelf als met inwoners uit andere wijken. Door het faciliteren van een groene en gezonde leefomgeving en goede en diverse voorzieningen om zo ontmoetingen te stimuleren en sociale cohesie te vergroten.

JOGG heeft de afgelopen jaren een lokale en wijkgerichte methode ontwikkeld waarmee de omgeving waarin de jeugd opgroeit structureel gezonder wordt gemaakt. Een wijkgerichte aanpak is belangrijk voor het aanpakken van gezondheidsverschillen. Gezondheidsverschillen ontstaan mede doordat een gezonde leefstijl als duurder wordt ervaren en kinderen volgen wat hen wordt voorgeleefd. Met de JOGG- aanpak wordt ingezet op laagdrempelige en toegankelijke onderdelen van een gezonde leefstijl (bijvoorbeeld het drinken van water) en door aan te sluiten bij de behoeften en overtuigingen van de ouders wordt ingezet op een duurzame gedragsverandering. Voor kinderen, jongeren en hun ouders/ verzorgers is het in deze omgeving moeilijk om gezonde keuzes te maken. Bovendien maken sociaaleconomische factoren in het gezin zoals armoede, werkloosheid of scheiding dat een gezonde leefstijl geen prioriteit krijgt.

Zoals reeds beschreven kent het lokaal preventieakkoord en de JOGG aanpak veel overlap met het reeds bestaande beleid. Ook zijn er al veel activiteiten uitgezet vanuit het preventieve jeugdbeleid, denk aan; extra weegmoment, spelen is leren, Gezonde school, JGZ opvoedondersteuning, SWD kinderwerk & jongerenwerk, SWD vaardigheidstraining/ gezonde leefstijl (SWD), enz. Er wordt in Diemen dus al wel veel gedaan, maar het is erg gefragmenteerd en mist soms samenhang. Er is weinig ruimte om gezonde leefstijl structureel te agenderen en te werken aan een gezamenlijke grondslag.

### **Gezondheidsmakelaar**

In plaats van een JOGG-regisseur zouden we graag willen gaan werken met een Gezondheidsmakelaar. Die mogelijkheid valt binnen de voorwaarden van de JOGG-aanpak. Het verschil is dat een Gezondheidsmakelaar zich breder inzet dan alleen op jongeren op gezond gewicht (JOGG). Het gaat erom dat er verbinding wordt gemaakt tussen preventie en een gezonde leefstijl voor alle inwoners van Diemen. Waarbij met gezonde leefstijl ook wordt bedoeld om te investeren op een rookvrije omgeving en voorlichting op het gebied van alcohol en drugsgebruik. De Gezondheidsmakelaar zal ook uitvoering gaan geven aan het lokaal preventieakkoord.

Hiermee kunnen we gezondheidsactiviteiten onderbrengen onder één noemer. Een Gezondheidsmakelaar kan meer zichtbaar zijn op meerdere beleidsterreinen. En door extra inzet krijgen de activiteiten meer body en is er ruimte om het structureel te agenderen. De Gezondheidsmakelaar kan een verbindende en enthousiasmerende rol hierin hebben. Daarnaast doen we bij het implementeren van activiteiten op het vlak van gezonde leefstijl vaak een beroep op dezelfde personen en hetzelfde netwerk.

### *Stichting Welzijn Diemen (SWD)*

Het is belangrijk dat de Gezondheidsmakelaar onafhankelijk is, zodat het streven naar een gezonde leefstijl niet ervaren wordt als iets wat door de gemeente wordt opgelegd.

Het onderbrengen van de Gezondheidsmakelaar bij de SWD is gezien hun bestaande netwerk logisch. Er is veel overlap tussen de werkzaamheden van de Gezondheidsmakelaar en de Buurtsportcoaches bij de SWD. Ook gezien hun bestaande netwerk en kennis op het gebied van

bewegen. Daarbij moet er wel gelet worden dat de Gezondheidsmakelaar de competenties in huis heeft om op uitvoeringsniveau, maar ook op beleidsniveau en bestuurlijk niveau te acteren, een toegevoegde waarde heeft als het gaat om visie, samenwerking en implementatie. De inschatting is dat er (na aftrek van de overlappende taken) nog 8 uur per week nodig is.

#### Argumenten en keuzemogelijkheden

Wat is de meerwaarde van de JOGG- aanpak en het inzetten van een Gezondheidsmakelaar bovenop de activiteiten die wij als gemeente al doen:

- De JOGG-aanpak legt de fundamenteën voor duurzame veranderingen en sluit aan bij lopende programma's en activiteiten.. Bij 28 gemeenten die zijn aangesloten bij JOGG is een structurele daling van het overgewicht bij kinderen te zien. Daarnaast zijn er in JOGG-gemeenten meer gezonde scholen en gezonde(re)sportkantine's dan in andere gemeenten. JOGG gemeenten in de omgeving zijn Amsterdam, Aalsmeer, Haarlemmermeer, Gooise Meren en Uithoorn
- Voor de borging biedt JOGG intensieve ondersteuning door experts, coaches en ambassadeurs. Daarnaast delen JOGG-gemeenten onderling expertise en ervaringen. JOGG ondersteunt al 142 gemeenten in Nederland
- Het gebruik kunnen maken van het informatieplatform van JOGG. Hierop is informatie te vinden over de verschillende onderwerpen en het ondersteuningsaanbod (in de vorm van materialen, tools en kwalitatieve voorbeelden).
- Het gebruik kunnen maken van de JOGG-netwerken
- Het onder één noemer brengen van alle gezondheidsactiviteiten. Door "zichtbaar " te zijn kan een Gezondheidsmakelaar op meerdere beleidsterreinen meepraten. Het is een bredere aanpak dan alleen de focus op het gewicht.
- Het structureel agenderen van onderwerpen en werken aan een gezamenlijke grondslag en visie. Door langere tijd te werken met een lokaal thema en dit te implementeren in alle omgevingen (huis, op school, in de buurt etc) kunnen bestaande initiatieven versterkt worden.

#### Kanttekeningen

- De JOGG aanpak kent positieve aspecten, maar heeft wel een prijs. De inzet van 8 uur Gezondheidsmakelaar is wel nodig om de kar te trekken.
- Het is moeilijk om van de extra JOGG-activiteiten meetbare resultaten te krijgen. JOGG zal ondersteunen bij het monitoren en evalueren. Uit onderzoek van JOGG zelf blijkt dat in het vierde jaar na invoering van de JOGG-aanpak er een daling is (hoewel niet statistisch significant) in de prevalentie van overgewicht bij kinderen van 2-19 jaar die wonen in een JOGG-buurt, ten opzichte van kinderen die niet in een JOGG-buurt wonen. De gezondheidsmonitor van de GGD zullen ook gebruikt worden om te evalueren. De uitkomsten van de Gezondheidsmonitor 2020 zullen we als 0 meting gebruiken.

- EINDE -